

Sygn. akt *I ACa 493/18*

IA Cz 578/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 maja 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Elżbieta Fijałkowska

Sędziowie: SA Ryszard Marchwicki /spr./

SA Ewa Staniszevska

Protokolant: st. sekr. sądowy Agnieszka Paulus

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. M. i P. M. (1)**

przeciwko (...) **Bank S.A. w W.**

o ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze

z dnia 10 stycznia 2018 r. sygn. akt I C 99/17

oraz zażalenia pozwanego na zawarte w punkcie 2 wyroku orzeczenie o kosztach postępowania

1. oddala apelację;
2. zasądza od powodów na rzecz pozwanego 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;
3. oddala zażalenie.

Ewa Staniszevska Elżbieta Fijałkowska Ryszard Marchwicki

--	--	--

UZASADNIENIE

P. M. (2), P. M. (1) w imieniu własnym wystąpili z powództwem przeciwko stronie pozwanej (...) Bank S.A. z siedzibą w W., w którym domagali się ustalenia, że pomiędzy powodami K. M. i P. M. (1) jako Kredytobiorcami a pozwanym (...) Bank S.A. w K. - (...) w Ł. jako Kredytodawcą, istnieje stosunek prawny określony umową kredytu złotowego w

kwocie 800. 230,07 złotych polskich (dalej jako: PLN), jednocześnie objęty klauzulą abuzywną poprzez objęcie tego kredytu indeksowaniem kursem franka szwajcarskiego (dalej jako: (...)) oraz dodatkowo (jednocześnie) określeniem go jako kredytu hipotecznego oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz pozwanych kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwany, zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od strony powodowej solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 10 stycznia 2018 r Sąd Okręgowy w Zielonej Górze :

1. oddalił powództwo;
2. zasądził od powodów K. M. i P. M. (1) solidarnie na rzecz pozwanego (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 2.017 zł (dwa tysiące siedemnaście złotych), tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski Sądu I Instancji:

Przed zawarciem umowy o kredyt pozwany przedstawił stronie powodowej (działającej przez A. H.) swoją pełną ofertę bankową, zawierającą kredyty złotowe oraz kredyty indeksowane do walut obcych.

W dniu 17 kwietnia 2007 r. kredytobiorcy złożyli pozwanemu wniosek o kredyt hipoteczny, w którym samodzielnie wskazali kwotę kredytu, walutę indeksacji, okres kredytowania, cel kredytu oraz proponowane zabezpieczenia spłaty. Strona powodowa zainteresowana była zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty (...) z uwagi na ówczesną atrakcyjność tego produktu, związaną z tendencją spadkową waluty (...) oraz możliwością zastosowania oprocentowania wg. stopy referencyjnej LIBOR.

Pozwany poinformował stronę powodową o kosztach obsługi ekspozycji kredytowej w wypadku niekorzystnej dla klienta zmiany kursu walutowego, a strona powodowa w pełni zaakceptowała to ryzyko. Pozwany przedstawił stronie powodowej m.in. symulację wahań raty kredytowej przy założeniu maksymalnego wzrostu kursu waluty (...) z okresu 12 miesięcy poprzedzających wniosek.

Analogicznie pozwany przedstawił konsekwencje wzrostu oprocentowania kredytu i ich przełożenie na wysokość raty. Powyższego porównania pozwany dokonał w tabeli, zestawiając ofertę kredytu indeksowanego do waluty (...) z kredytem złotowym. Treść informacji przekazywanych stronie powodowej była zgodna ze stanem ówczesnej wiedzy uczestników rynku bankowego odnośnie możliwych wahań kursu (...)/PLN. W dniu 17 kwietnia 2007 r. strona powodowa złożyła oświadczenie o wyborze waluty obcej.

W dniu 09 maja 2007 r. (...) Bank S.A. z siedzibą w K. –(...) Oddziałem w Ł. zawarła z powodami – P. i K. M. umowę kredytu hipotecznego nr (...) indeksowanego do (...), na mocy której Bank udzielił powodom kredytu na kwotę 800 230,07 PLN indeksowanego kursem (...), płatny w 360 miesięcznych równych ratach kapitałowo-odsetkowych.

W § 1 ust. 3 umowy wskazano, że oprocentowanie kredytu jest zmienne, i na dzień sporządzenia umowy wynosi 4,54 % w skali roku, na które składa się suma obowiązującej stawki (...) i stałej marży banku, która wynosi 2,29%. W ustępie tym zawarto oświadczenie, że kredytobiorca jest świadomy ryzyka wynikającego ze zmiennego oprocentowania, w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko.

Rata kapitałowo-odsetkowa przy założeniu uruchomienia całości kredytu w dacie sporządzenia niniejszej umowy wynosiłaby – zgodnie z ust. 4. – równowartość 2.066,90 CHF. Rzeczywista wysokość rat odsetkowych lub rat kapitałowo-odsetkowych miała zostać określona w harmonogramie spłat.

Zgodnie z § 1 ust. 5 na dzień sporządzenia umowy odsetki karne kredytu wynosiły 9,08% i ulegać miały zmianie w przypadku zmiany indeksu (...) na zasadach określonych w § 13 umowy, przy czym nie miały być większe niż odsetki maksymalne.

Natomiast po przewalutowaniu kredytu na PLN na podstawie §14 ust.3 odsetki karne na dzień sporządzenia umowy wynosiły 20,35% i nie miały być większe niż odsetki maksymalne i ulegać miały zmianie w przypadku zmiany indeksu (...).

Zgodnie z § 1 ust. 7 całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy kredytu wynosił 678.946,30 PLN (podana kwota nie uwzględniała ryzyka kursowego).

Na mocy § 1 ust. 8 ustalono, że rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosiła 4,72 %, jednak ostateczna wysokość rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania uzależniona była od zmian poziomu oprocentowania kredytu w całym okresie kredytowania.

W myśl § 3 ww. umowy, zabezpieczeniami spłaty kredytu miała być hipoteka kaucyjna na rzecz Banku w PLN do kwoty stanowiącej 170 % kwoty Kredytu określonej w § 1 ust. 1 na nieruchomości: dz. E.. nr 25/2 o pow. 723,00 m. kw., położona: Z., ul. (...), nr KW: (...), a także prawo własności lokalu użytkowego o pow. 85,30 m. kw., położonego w zielonej G., ul. (...), nr KW: (...).

Zgodnie z § 7 umowy, wysokość rat odsetkowych, miała zostać określona w harmonogramie spłat, który miał zostać doręczony w dniu uruchomienia poszczególnych transz. Każdorazowy harmonogram określać miał wysokość rat spłaty przez okres dwóch lat kredytowania. Przed upływem dwóch lat zakładało się, że Kredytobiorca otrzyma harmonogram na kolejny dwuletni okres trwania umowy kredytu. Na wniosek Kredytobiorcy, Bank zobowiązał się też przesłać harmonogram na cały okres kredytowania.

Jeśli chodzi o spłatę kredytu, to zgodnie z § 10 ust. 1 umowy Kredytobiorca zobowiązywał się dokonać w okresie objętym umową spłaty rat kapitałowo-odsetkowych i odsetkowych w terminach, kwotach i na rachunek wskazany w aktualnym harmonogramie spłat. Harmonogram spłat Kredytobiorca otrzymywał w szczególności po wypłacie kredytu, każdej transzy kredytu zmianie oprocentowania każdorazowo na okres 24 - miesięczny.

§ 10 ust. 3 wskazywał, że wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w (...) po jej przeliczeniu według kursu sprzedaży walut określonego w „Bankowej tabeli kursów walut dla kredytów dewizowych oraz indeksowanych kursem walut obcych” do (...) obowiązującego w dniu spłaty.

Ust. 5 stanowił, że w przypadku wypłaty kredytu w transzach Bank udziela Kredytobiorcy karencji w spłacie kapitału przez okres wypłaty transz kredytu, nie dłużej jednak niż do czterech miesięcy od daty wypłaty ostatniej transzy kredytu wskazanej w umowie. W okresie karencji Kredytobiorca obowiązany jest do co miesięcznej spłaty odsetek.

Ust. 7 wskazywał, że sposób i terminy zarachowania spłat określa Regulamin.

Na mocy § 8 ust. 5 ustalono, że Bank może wypowiedzieć umowę kredytu w przypadku, gdy Kredytobiorca zalega w całości lub części z zapłatą dwóch rat kredytu i pomimo pisemnego wezwania do zapłaty listem poleconym me spłaci zaległości w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego wezwania lub w przypadku skierowania egzekucji do nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia hipotecznego.

Kwestię zmian oprocentowania kredytu regulował § 13 umowy, wskazując, że jest ono zmienne i ulega zmianie w pierwszym dniu najbliższego miesiąca, następującego po ostatniej zmianie indeksu (...).

Indeks (...) dla każdego miesiąca Bank miał obliczać jako średnią arytmetyczną stawek LIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczącym od 26 dnia miesiąca, poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę.

W ust. 5 wskazywano (druk wytłuszczony), że indeks (...) ulega zmianie w okresach miesięcznych i obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca, jeżeli wartość indeksu jest różna od obowiązującej stawki indeksu (...) o przynajmniej 0,1 punktu procentowego.

W ramach ust. 6 przewidziano, że w przypadku likwidacji stawki LIBOR, Bank w terminie 14 dni od daty jej likwidacji określi nowy czynnik, na podstawie, którego określane będzie oprocentowanie kredytu, nie spowoduje to jednak zwiększenia marży ryzyka banku. Nowy wskaźnik obowiązywać będzie wówczas od 1. dnia kwartału następującego po kwartale, w którym stawka LIBOR ulegnie likwidacji.

Zgodnie z § 14 ust. 1, w przypadku niespłacenia przez kredytobiorcę w terminie całości raty spłaty wynikającej z umowy kredytu, niespłacona kwota staje się zadłużeniem przeterminowanym.

Na mocy ust. 2 ww. artykułu Bank miał naliczać od wymagalnego kapitału odsetki karne w wysokości podwójnego oprocentowania umownego z zastrzeżeniem ust. 3.

§ 14 ust. 3 precyzował z kolei, że jeżeli kredytobiorca mimo upływu okresu wypowiedzenia nie ureguluje należności, Bank w następnym dniu po upływie terminu wypowiedzenia, dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów. Poczynając od dnia przewalutowania Bank pobiera od wymagalnego kapitału karne odsetki w wysokości 2- krotności oprocentowania kredytów udzielanych w PLN (nie indeksowanych do waluty obcej) przy zastosowaniu aktualnego z dnia przewalutowania wskaźnika (...) oraz marży obowiązującej w dniu wypłaty kredytu lub jego pierwszej transzy.

Ust. 4 określał, że indeks (...) dla każdego miesiąca oblicza się jako średnią arytmetyczną stawek WIBOR 3m, obowiązujących w dniach roboczych w okresie liczącym od 26 dnia miesiąca, poprzedzającego miesiąc ostatni do 25 dnia miesiąca poprzedzającego zmianę. W ust. 5 sprecyzowano, że Indeks (...) ulega zmianie w okresach miesięcznych i obowiązuje od pierwszego dnia miesiąca, jeżeli wartość indeksu jest różna od obowiązującej stawki indeksu (...) o przynajmniej 0,1 punktu procentowego.

Bank dokonując zmiany oprocentowania, zawiadamia Kredytobiorcę, Poręczycieli i właścicieli nieruchomości o aktualnej wysokości stopy oprocentowania oraz dacie jej wprowadzenia, doręczając nowy harmonogram spłat listem poleconym. Zawiadomienie o zmianie oprocentowania staje się integralną częścią umowy i nie wymaga aneksu.

Zgodnie z § 15 Bank pobierać miał opłaty i prowizje za wykonanie czynności pozostających w związku z zawartą umową kredytową w wysokości obowiązującej w Tabeli Prowizji i Opłat obowiązującej w dniu dokonania czynności.

W przypadku braku spłaty dwóch kolejnych rat kredytu, Bank miał prawo dokonać wyceny nieruchomości stanowiącej przedmiot hipoteki na koszt Kredytobiorcy. Zaś w przypadku wypowiedzenia umowy kredytu, Kredytobiorca miał ponosi koszty postępowania sądowego oraz egzekucyjnego niezbędne do zaspokojenia roszczeń Banku z tytułu zawartej umowy kredytu.

W kwestii przewalutowania, w § 20 ww. umowy zapisano, że Kredyt może zostać przewalutowany na wniosek Kredytobiorcy pod warunkiem, iż saldo kredytu po przewalutowaniu spełnia warunki określone dla maksymalnej kwoty kredytu, w zakresie wartości rynkowej nieruchomości, stanowiącej przedmiot zabezpieczeń, pozytywnej weryfikacji zdolności kredytowej Kredytobiorcy.

Stosownie zaś do § 22 umowy, w razie stwierdzenia przez Bank, że warunki udzielenia kredytu nie zostały dotrzymane, lub zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złego stanu majątkowego Kredytobiorcy, a w szczególności w przypadku niespłacenia dwóch rat odsetkowych lub odsetkowo-kapitałowych lub skierowania do nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie spłaty kredytu, Bank mógł wypowiedzieć umowę kredytu w całości lub w części lub zażądać dodatkowego zabezpieczenia spłaty kredytu bądź przedstawienia w określonym programie naprawczego i jego realizacji po zatwierdzeniu przez Bank.

W dniu 12 czerwca 2008 r. zawarty został aneks nr (...), mocą którego podwyższona została kwota kredytu o 74.270 PLN do kwoty 874.500,07 PLN.

Z kolei w dniu 17 czerwca 2010 r. zawarty został kolejny aneks (nr (...)), który określił sposób spłaty kredytu przez następne 24 miesiące (§ 2 aneksu) a nadto zmodyfikował sposób ustalania wysokości zobowiązania (§ 3 aneksu).

W dniu 19 marca 2015 r. strona powodowa złożyła wniosek o odroczenie spłaty kredytu z uwagi na wysoki kurs franka szwajcarskiego.

W odpowiedzi na pismo Strony powodowej z dnia 12 grudnia 2016 r. pozwany wystosował do strony powodowej pismo z dnia 13 stycznia 2017 r. i ostatecznie z dnia 8 lutego 2017 r.

Ponadto, w dniu 28 kwietnia 2017 r. pozwany przedstawił stronie powodowej historię spłaty kredytu.

W dniu 5 maja 2017 r. strona powodowa złożyła w banku kolejne pisma, na które bank udzielił odpowiedzi pismem z dnia 2 czerwca 2017 r. Na etapie spłacania kredytu powodowie powzięli bowiem wątpliwość co do zasadności procedowania przez Bank i indeksowania kredytu do waluty franka szwajcarskiego. W związku z tym, K. i P. M. (1) kierowali do Banku prośby o wytłumaczenie im klauzul zawartych w umowie oraz sposobu obliczania poszczególnych rat kredytowych.

Bank konsekwentnie stał zaś na stanowisku, że nie istniała konieczność indeksowania kredytu do waluty (...), a skonstruowanie umowy w ten sposób nastąpiło na wniosek powodów i zgodnie z ich wolą.

P. finalnie nie wywiązali się z ciężącego na nich zobowiązania terminowego dokonywania spłat rat, w wysokościach ustalonych w umowie kredytowej. Umowa kredytu z uwagi na zaległość w spłacie została ostatecznie wypowiedziana.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W ocenie sądu strona powodowa w niniejszej sprawie nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia, że ich umowa kredytowa zawiera klauzule abuzywne, wobec czego winno się stwierdzić bezskuteczność poszczególnych jej postanowień i uznać cały kredyt za złotówkowy.

W chwili wyrokowania nie zachodziła bowiem po stronie powodów niepewność co do stanu prawnego w jakim się znaleźli, wymagająca jej usunięcia w ramach powództwa opartego na treści art. 189 k.p.c.

Sąd wskazał, że próba uzasadnienia interesu prawnego potrzebą wprowadzenia jasności co do treści stosunku prawnego dot. uprawnień kredytobiorców uległa dezaktualizacji – po pierwsze z dniem 26 sierpnia 2011 r., a więc datą wejścia w życie nowelizacji ustawy Prawo Bankowe, w ramach której wprowadzono ust. 3 do art. 69, mający usuwać podnoszoną przez powodów niejasność co do warunków indeksowania kredytów złotówkowych do waluty obcej, a po drugie z momentem wypowiedzenia małżonkom M. umowy kredytowej.

Jeśli bowiem stron nie wiąże już umowa, która określała ich wzajemne relacje w ramach wspólnie z bankiem zawartego porozumienia kredytowego, to niemożliwym jest stwierdzenie, że może zachodzić niepewność po stronie powodów w tej sferze – wzajemne relacje, stosunek między pozwanym a powodami co do zawartego przez małżonków M. kredytu został bowiem unicestwiony w wyniku wypowiedzenia im umowy i na chwilę obecną stron nie łączy w tym zakresie żaden węzeł obligacyjny. Sąd nie ma więc możliwości uregulowania konkretnych stosunków między stronami postępowania (wynikającymi ze wskazanej przez powodów umowy kredytu z dnia 09.05.2007 r.), jeśli takowe między nimi już nie występują.

Sąd Okręgowy powołał się na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2015 r., zgodnie z którym kredytobiorca nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że niedozwolone są postanowienia umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, zawartej przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.

U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984) - niezawierające szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC-ZD 2016/3/49).

Sąd Najwyższy podniósł bowiem, że znowelizowany art. 69 ust. 3 Prawa bankowego stanowi narzędzie prawne, które pozwala wyeliminować z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów w części, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie abuzywność postanowień umownych została usunięta.

W przypadku zaś części kredytu, który został już spłacony sytuacja kształtuje się odmiennie, gdyż rozwiązania wprowadzone nowelą Prawa bankowego nie obejmują spłaconych należności.

Zauważyć trzeba, że pomimo to częściowa spłata kredytu przez powodów odbyła się według konkretnych zasad, a spłata została dokonana przy zastosowaniu określonego sposobu przeliczeń. Nawet, jeżeli był on niejasny według treści zaskarżonych postanowień umownych, to z chwilą dokonania spłaty został skonkretyzowany. W rezultacie niedozwolony (abuzywny) charakter tych postanowień został wyeliminowany. Tym samym został usunięty stan niepewności, który mógłby usprawiedliwiać interes prawny powodów (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC-ZD 2016/3/49).

Sąd podkreślił, że choć powodowie nie mieli interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego, to jak najbardziej mogą dochodzić swoich praw związanych z ewentualną nadpłatą należności kredytowych w zakresie rat uiszczonych. Powyższe winno jednak nastąpić w drodze powództwa o świadczenie, czyli o zapłatę, przy czym roszczenie to powinno opierać się na wykazaniu, czy w ogóle, a jeśli tak, to w jakiej wysokości poszczególne raty zostały nadpłacone z uwagi na stosowany przez bank mechanizm tzw. spreadu walutowego.

Nadto sąd wskazał, że prawo dopuszcza możliwość skonstruowania kredytu indeksowanego we frankach - a konsument jest informowany o tym w trakcie procedury udzielania kredytu - że w dniu płatności konkretnych rat, rata taka jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty (np. (...)), tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. Kredytobiorca jest więc informowany, że wysokość jego raty zależy od kursu waluty obcej do której indeksowany jest kredyt złotówkowy i obowiązany jest do tego przez bank, aby rozważyć, czy korzyści wynikające z korzystniejszego oprocentowania kredytu indeksowanego równoważą ryzyko, jakie niesie za sobą każde przewalutowanie raty kredytu, co następować będzie przez czas trwania umowy. W niniejszej sprawie powodowie kilkakrotnie składali oświadczenie, że rozumieją ww. ryzyko i je akceptują, trudno więc uciec od wrażenia, że ich pozew ma na celu wyłącznie próbę uniknięcia skutków, które wpisane były w ryzyko ich działania i które winni byli przewidzieć lub choćby założyć.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zostało oparte na art. 102 k.p.c. - zgodnie z zasadą słuszności. W świetle tego przepisu w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Do kręgu "wypadków szczególnie uzasadnionych" należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, do drugich - sytuację majątkową i życiową strony, z zastrzeżeniem, że nie jest wystarczające powołanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych. Z uwagi na charakter tego przepisu, może on być stosowany tylko wtedy, gdy okoliczności danej sprawy wskazują, że obciążenie strony przegrywającej kosztami byłoby oczywiście niesłuszne, niesprawiedliwe, niezgodne z zasadami współżycia społecznego. P. wytoczyli powództwo w efekcie medialnych debat i dyskusji społecznej dotyczącej tzw. kredytów frankowych, trudnej sytuacji kredytobiorców i niejasnej postawy sektora bankowego. P. powzięli wątpliwości co do zgodności z prawem polskim zawartej umowy kredytowej i faktycznej wysokości ich długu. W ocenie Sądu nałożenie na powodów, jako strony przegrywającej obowiązek zapłaty całego wynagrodzenia za zastępstwo procesowe po stronie pozwanej byłoby niesprawiedliwe. Pozwany bank, to profesjonalista na rynku z Departamentem Prawnym do

obsługi. Charakter sprawy (jej typowość), dwa terminy rozprawy i jedno pismo procesowe pozwanego – odpowiedź na pozew, pozawalają Sądowi przyjąć, że nakład pracy i koszty związane z reprezentowaniem pozwanego nie były duże i zasądzenie tylko części wynagrodzenia radcy prawnego – tj. kwoty 2.000 zł + 17 opłata skarbową, będzie uzasadnione i pozwoli powodem udźwignąć ten kolejny ciężar finansowy.

Apelację od powyższego wyroku złożyli powodowie którzy wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa.

Skarżący zarzucili:

1) Naruszenie przepisów prawa materialnego tj.

a) błędne zastosowanie art. 189 k.p.c. poprzez uznanie, że Powód nie ma interesu prawnego, podczas gdy w sytuacji umowy kredytu zawartej na wiele lat, P. mają do spłaty w przyszłości jeszcze kilkaset rat kredytu i w tym zakresie niemożliwe jest wytoczenie powództwa o świadczenie, a zatem Powód ma interes prawny w prawomocnym ustaleniu wyrokiem sądowym rzeczywistej treści stosunku prawnego między stronami – wobec istniejącej niepewności ;

b) brak zastosowania art. 58 k.c. poprzez brak wzięcia pod uwagę przez sąd z urzędu kwestii nieważności czynności prawnej;

Zdaniem skarżących czynność prawna jest nieważna z powodu:

- Braku możliwości modyfikowania ustawowej konstrukcji kredytu w drodze swobody umów (lub co najmniej ograniczony zakres);

- niedopuszczalnej waloryzacji kredytu bankowego;

- Ukształtowanie „waloryzacji” w Umowie kredytowej niezgodnie z naturą (istotą) waloryzacji umownej w rozumieniu k.c.;

- Dowolność w decydowaniu przez bank o wysokości kursu (...) a przez to o wysokości zadłużenia kredytobiorcy;

- Niedopuszczalność naliczania odsetek od kwoty wyższej niż kwota wykorzystanego kredytu;

- Niedopuszczalność naliczania odsetek miernika wartości;

- Brak określenia kwoty kredytu oraz naruszenie zasady walutowości - w przypadku hipotetycznego przyjęcia, że kredyt jest kredytem walutowym (w walucie obcej)

- Brak możliwości wykonania umowy z uwagi na abuzywność Klauzul przeliczeniowych;

- Niejasność wzorca

- Nieuczciwe praktyki rynkowe banku - w tym wprowadzenie w błąd;

- A. Klauzul przeliczeniowych:

* Dowolność w decydowaniu przez bank o wysokości kursu (...) a przez to o wysokości rat kredytowych i salda zadłużenia kredytobiorcy

- A. Klauzuli waloryzacyjnej

* Brak przekazania pełnej informacji jasnym językiem oznacza nieuczciwy charakter Klauzuli waloryzacyjnej

* Brak prawa konsumenta do odstąpienia od umowy wobec wprowadzenia umownego mechanizmu podwyższenia wysokości jego świadczeń

* Utrzymanie Klauzuli waloryzacyjnej stanowiłoby niedozwolony przypadek „redukcji utrzymującej skuteczność”

2. naruszenie przepisów postępowania tj; błędne zastosowanie art. 189 k.p.c. poprzez uznanie, że Powód nie ma interesu prawnego, podczas gdy w sytuacji umowy kredytu zawartej na wiele lat, P. mają do spłaty w przyszłości jeszcze kilkaset rat kredytu i w tym zakresie niemożliwe jest wytoczenie powództwa o świadczenie;

W uzasadnieniu apelacji skarżący podnosi, że ma interes prawny w ustaleniu treści stosunku prawnego obowiązującego między stronami, gdyż umowa została zawarta na długoletni okres. Interes prawny Powoda polega na tym, aby została ustalona zasada prawna umożliwiająca prawidłowe obliczenie wysokości rat należnych do zapłaty w przyszłości.

Materialnoprawną przesłanką powództwa o ustalenie jest interes prawny powoda. Uznaje się, że interes prawny zachodzi wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (wyr. SN z 18.6.2009 r., II CSK 33/09, OSNC 2010, Nr B, poz. 47).

Interes prawny zachodzi zatem wówczas, gdy istnieje niepewność danego prawa lub stosunku prawnego, zarówno z przyczyn faktycznych, jak i prawnych. Należy jednak zauważyć, że w pewnych sytuacjach powództwo to stanowi jedyny sposób dochodzenia praw (wyr. SN z 14.7.1972 r., III CRN 607/71, OSNC 1973, Nr 4, poz. 64).

Możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie co do zasady wyklucza po stronie powoda istnienie Interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego (orz. SN z 13.4.1965 r., II CR 266/64, OSP 1966, Nr 7, poz. 166; wyr. SN z 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, L.; post. SN z 29.10.2009 r., III CZP 79/09, B. (...), Nr 10). Z orzecznictwa SN można jednak wyprowadzić wiele wyjątków, które świadczą o tym, że istnienie interesu prawnego podlega kazuistycznej ocenie sądu w każdej indywidualnej sprawie. W zakresie funkcjonowania umowy kredytu na przyszłość P. nie mają jakiegokolwiek możliwości wytoczenia powództwa o świadczenie.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jako nieuzasadniona podlegała oddaleniu.

Kluczem do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była właściwa ocena istnienia po stronie powodowej interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu niniejszego powództwa. Jak wiadomo sam art. 189 k.p.c. nie definiuje pojęcia interesu prawnego, a jego rozumienie było wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa sądowego i doktryny. Można powiedzieć, i taki pogląd spotyka się w orzecznictwie, iż "interes prawny" jest szczególnym rodzajem klauzuli generalnej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2012 r. II CSK 252/11 LEX nr 1169345). Jak w przypadku każdej klauzuli generalnej, także i w przypadku interesu prawnego nie jest możliwe stworzenie jednego wzorca pojęcia „interesu prawnego”, który mógłby być stosowany w każdej sprawie, zawsze bowiem o istnieniu interesu prawnego w dużej mierze decydują konkretne okoliczności sprawy, z którą występuje powód. Na tle dotychczasowego dorobku orzecznictwa i doktryny można jednak poczynić parę uwag istotnych do badania interesu prawnego w danej sprawie.

Po pierwsze interes prawny jest kategorią obiektywną w tym znaczeniu, iż dla jego istnienia czy nieistnienia nie ma w zasadzie znaczenia to, że powód odczuwa subiektywną potrzebę ochrony swych praw. Zawsze musi zatem istnieć obiektywna niepewność co do stanu prawnego lub prawa, która wymaga usunięcia (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 1989 r. III CZP 21/89 OSNC 1990/2/29, uzasadnienie uchwały SN z dnia 5 grudnia 1991

r. III CZP 110/91 OSNC 1992/6/104; wyrok SN z dnia 14 marca 2012 r. II CSK 252/11, LEX nr 1169345; wyrok SN dnia 21 lutego 1997 r. II CKU 7/97 CZP 10/86, OSNCAP 1987, z. 1, poz. 12).

Po drugie powszechnie się przyjmuje, iż nie istnieje interes prawny powoda wytoczeniu powództwa na podstawie art. 189 k.p.c. kiedy realnie możliwym jest uzyskanie przez niego ochrony lub usunięcie stanu niepewności w inny sposób w inny sposób. A zatem jeżeli do usunięcia stanu niepewności czy zagrożenia sfery prawnej powoda istnieje możliwość wytoczenia innego powództwa np. o świadczenie - to taka możliwość wytoczenia takiego powództwa wyłącza istnienie interesu prawnego (por. w tym zakresie: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1968 r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, Nr 5, poz. 85, uchwała z dnia 27 lipca 1990 r., III CZP 38/90, OSNC 1991, nr 2-3, poz. 25, wyroki SN: z dnia 6 czerwca 1997 r., II CKN 201/97, M. Prawn. 1998, nr 2, s. 3, z dnia 3 grudnia 1997 r., I CKN 365/97, nie publ., z dnia 21 stycznia 1998 r., II CKN 572/97, nie publ., z dnia 22 listopada 2002 r., IV CKN 1519/00, nie publ., z dnia 27 stycznia 2004 r., II CK 387/02, nie publ., z dnia 13 września 2007 r., III CSK 123/07, nie publ., z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 33/09, nie publ.; z dnia 14 marca 2012 r. II CSK 252/11 LEX nr 1169345)

Po trzecie istnienie interesu prawnego jest konieczne, nie tylko w momencie wytoczenia powództwa ale również konieczne jest jego istnienie w chwili wyrokowania (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 30 grudnia 1968 r. III CZP 103/68, OSNCP 1969 z. 5, poz. 85; z dnia 14 lipca 1972 r. III CRN 607/71, OSNCP 1973 z. 4, poz. 64; z dnia 19 listopada 1996 r. III CZP 115/96, OSNC 1997 z. 4, poz. 35; wyrok SN z dnia 14 lipca 1999 r. II CKN 422/98 Lex nr 528143).

Po czwarte interes prawny nie istnieje w okolicznościach ukształtowanych jednoznacznie stanem prawnym i niekwestionowanymi zdarzeniami prawnymi (por. teza 8 do art. 189, str. Komentarza do Kodeksu Postępowania Cywilnego pod redakcją E. Gniewka – Wydawnictwo C. H. Beck Warszawa 2012; i powołany tam wyrok SN z 21 lutego 1997 r. II CKU 7/97).

Po piąte wreszcie skoro powództwo wytoczone na podstawie art. 189 k.p.c. zmierza do likwidacji stanu niepewności sfery prawnej, to interes prawny nie będzie istniał także w takiej sytuacji, gdy cel taki wytoczonym powództwem nie zostanie osiągnięty, czyli gdy sfera prawna powoda nawet przy uwzględnieniu powództwa pozostałoby dalej zagrożoną, zagmatwaną lub niejasną (por. w tym zakresie powołane w apelacji wyrok SN z 24 marca 1987 r. III CRN 57/87, OSNPG 1987, nr 7, poz. 27). Nigdy też powództwo o ustalenie nie może być traktowane jako sposób na pozyskanie środka dowodowego, z którego strona mogłaby następnie skorzystać w innym postępowaniu (por. uchwała z dnia 3 listopada 1994 r., I PZP 45/94 - OSNAPiUS 1995, Nr 6, poz. 74 wyroki z dnia: 17 grudnia 1997 r., I PKN 434/97 - OSNAPiUS 1998 r. Nr 21, poz. 621, 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98 - OSNAPiUS 2000 Nr 8, poz. 301; wyrok SN z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNAPiUS 2000 Nr 8, poz. 301).

Sąd Apelacyjny w całości podziela stanowisko Sądu Okręgowego iż przy tak skonstruowanym powództwie powodowie nie wykazali interesu prawnego.

Przede wszystkim trafnie ustalił Sąd Okręgowy, że przedmiotowe kredyty udzielone powodom miały charakter kredytów denominowanych do waluty innej niż waluta polska, a konkretnie do franka szwajcarskiego.

Zawieranie umów kredytowych denominowanych do waluty innej niż waluta polska było zgodne z prawem. Obecnie wynika to wprost z art. 69 ust. 1 i 2 (zwłaszcza pkt 4a) ustawy prawo bankowe (regulacja ta weszła w życie 26.08.2011 r.). Jest to jeden z rodzajów umowy o kredyt bankowy. O tym, że ustawodawca dopuszczał taką prawną możliwość wcześniej świadczy treść art. 4 ustawy z dnia 29.07.2011 r. o zmianie ustawy prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw. Kredyt denominowany w walucie obcej charakteryzuje się następującymi cechami:

- kwota kredytu w umowie kredytowej wyrażana jest w walucie obcej (walucie kredytu), jednak kredyt z reguły wypłacany jest w złotych,

- wypłata kwoty kredytu następuje zasadniczo po kursie waluty z dnia uruchomienia kredytu, przy czym bank wypłaca kwotę w walucie polskiej przeliczonej po kursie kupna dla dewiz ogłoszonym w obowiązującej w danym banku tabeli kursowej w dniu realizacji zlecenia płatniczego,

- złotowa wartość wypłaconego kredytu nie jest znana w chwili podpisania umowy kredytowej, gdyż jej wysokość zostanie ustalona w chwili faktycznego uruchomienia kredytu lub jego transzy i będzie uzależniona od kursu złotego względem waluty kredytu w tym dniu,

- spłata kredytu może następować bezpośrednio w walucie kredytu lub w walucie krajowej, przy czym kwota płatności ustalana jest jako równowartość w złotych polskich kwoty należnej w oryginalnej walucie kredytu – w przypadku do ustalenia złotowej wartości raty spłaty kredytu bank wykorzystuje kurs sprzedaży dewiz z publikowanej przez siebie tabeli kursowej.

Niewątpliwie zawierając umowy o kredyt denominowany powodowie przyjęli do wiadomości i zaakceptowali ryzyka związane z kredytem denominowanym do waluty obcej: ryzyko walutowe oraz ryzyko zmiennej stopy procentowej.

Z drugiej strony atrakcyjność kredytu denominowanego do waluty obcej polega na tym, że kredyt ten jest oprocentowany korzystniej od kredytu złotówkowego, bowiem kredyt denominowany jest oprocentowany według stawki LIBOR (L. I. R.), w przeciwieństwie do oprocentowania kredytu złotówkowego według stawki WIBOR (W. I. R.). Oprocentowanie według stawki LIBOR jest niższe aniżeli oprocentowanie według stawki WIBOR.

Oczywiście w przypadku kredytu indeksowanego można kwestionować poszczególne zapisy umowy i wykazywać ich ewentualną abuzywność , czego jednak powodowie w tym postępowaniu nie uczynili. Konsekwentnie bowiem wnosili o ustalenie , że abuzywna jest sama zasada indeksacji.

Przy tak sformułowanym powództwie w którym powodowi domagali się ustalenia , że jest to kredyt złotówkowy , a abuzywna jest klauzula indeksacyjna nie wykazali interesu prawnego.

Jak była mowa wyżej prawo dopuszcza – obecnie art. 69 ust. 1 i 2 (zwłaszcza pkt 4a) prawa bankowego – możliwość zawierania umów kredytu bankowego denominowanych do waluty innej niż polska. Istota umowy o kredyt denominowany została opisana wyżej, w tym relacja między kwotą wyrażoną w walucie kredytu a walutą polską, w której wypłacany i spłacany jest taki kredyt. Art. 358¹ § 1 i 2 kc w tej sytuacji nie ma żadnego zastosowania.

Fakt, że powodowie podważali samą istotę kredytu denominowanego nie zmienia tego, że ich interesy – zważywszy dopuszczalność samego zawierania umów o kredyt denominowany – są dostatecznie chronione po wprowadzeniu ustawy nowelizującej Prawo bankowe .

Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 19.03.2015 r. – IV CSK 362/14, Legalis nr 1213095, który w zbliżonym stanie faktycznym podniósł co następuje:

„Idea dokonania nowelizacji prawa bankowego ustawą z dnia 29.07.2011 r. było utrzymanie funkcjonujących na rynku kredytów denominowanych według nowych zasad. Do prawa bankowego został wprowadzony m.in. art. 69 ust 2 pkt 4a, zgodnie z którym umowa kredytu powinna określać w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. W myśl art. 4 noweli w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy (co nastąpiło w dniu 26.08.2011 r.) ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone – do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnej stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki.

W rezultacie ustawodawca wprowadził narzędzie prawne, pozwalające wyeliminować z obrotu postanowienia umowne zawierające niejasne reguły przeliczania należności kredytowych, zarówno na przyszłość, jak i w odniesieniu do wcześniej zawartych umów części, która pozostała do spłacenia.. zatem abuzywność tych postanowień dostrzeżona przez powodów została w powyższym zakresie usunięta. W takiej sytuacji, (...), po stronie powodowej brak jest interesu prawnego w wytoczeniu powództwa.

W przypadku części kredytu, który został już spłacony przez powodów sytuacja kształtuje się odmiennie. Rozwiązania wprowadzone nowelą nie obejmują bowiem spłaconych należności. Zauważyć jednak należy, że częściowa spłata kredytu odbyła się według konkretnych zasad. P. dokonali spłaty przy zastosowaniu określonego sposobu przeliczeń. Nawet jeżeli był on niejasny według treści zaskarżonych postanowień umownych, to z chwilą dokonania spłaty został skonkretyzowany. W rezultacie niedozwolony (abuzywny) charakter tych postanowień został wyeliminowany. Tym samym został usunięty stan niepewności, który mógłby usprawiedliwiać interes prawny powodów. Oczywiście zupełnie inną kwestią jest ocena zastosowanych przeliczników przy spłacie kredytu, np. ze względu na zastosowanie spreadu walutowego. Jednakże kwestia ta (...) powinna być rozważana w sprawie z powództwa o świadczenie.”

Skoro powodowie mogą dokonać ewentualnej korekty umów kredytowych w sposób wskazany wyżej za bezzasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 58 § 1 kc i 385¹ kc.

Poza tym argument , że powodowie nie mają interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie potwierdza to , że obecnie pomiędzy tymi samymi stronami w związku z przedmiotowym kredytem toczą się dwa postępowania o świadczenie w których powodowie mogą podnosić argumenty dotyczące abuzywności poszczególnych zapisów umowy i je kwestionować.

Brak interesu prawnego w wytoczeniu powództwa czyni zbędnym dalsze rozważania, w zakresie argumentacji powodów wskazanej w obszernej apelacji która zresztą wychodzi poza ramy powództwa i w związku z tym ocena tych zarzutów dotyczących abuzywności innych jeszcze zapisów kredytu jako nie podniesiona przed sądem I instancji nie podlega badaniu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny apelację jako bezzasadną oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108§ 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tj. Dz.u 2018 poz. 265).

Odnośnie zażalenia pozwanego to w ocenie Sądu Apelacyjnego nie zasługiwało ono na uwzględnienie . Sąd odwoławczy w pełni podziela argumentację sądu okręgowego co do zasadności zastosowania art. 102 k.p.c. i obciążenia powodów jedynie połowową kosztów zastępstwa za drugą instancję .

Natomiast w przypadku rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego zasada z art. 102 k.p.c. nie mogła zostać zastosowana .

Gdy powodowie decydują się na wniesienie apelacji po zapoznaniu się z obszernym, szczegółowym i wyczerpującym uzasadnieniem wyroku Sądu pierwszej instancji, z którego wynikała bezzasadność zgłoszonych roszczeń powinni liczyć się z realną możliwością oddalenia apelacji i w konsekwencji powstania po ich stronie obowiązku zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej, która zmuszona była je ponieść.

Ryszard Marchwicki Elżbieta Fijałkowska Ewa Staniszewska